

Date: 15th February-2025

**KREDITLASH VA INVESTITSIYA: BANKLARNING MOLIYAVIY
BOZORDAGI O‘RNI**

Latipova Madina Zaripovna

"Biznesni rivojlantirish banki" ATB Buxoro viloyat Hududiy boshqarmasi HR
xizmati bo‘yicha bosh mutaxassis.

Annotatsiya: Mazkur maqolada banklarning moliyaviy bozordagi roli, ayniqsa, kreditlash va investitsiya jarayonlarining iqtisodiyotga ta‘siri tahlil qilinadi. Banklar moliyaviy tizimning markaziy instituti sifatida kapital taqsimotini samarali amalga oshirib, iqtisodiy o‘shish va barqarorlikka hissa qo‘shadi. Kreditlash va investitsiya jarayonlari banklarning asosiy faoliyat yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, ular biznes va aholi uchun moliyaviy resurslarni taqdim etish orqali ishlab chiqarish jarayonlarini rivojlantiradi.

Kalit so‘zlar: kreditlash, investitsiya, bank tizimi, moliyaviy bozor, iqtisodiy o‘shish, kapital taqsimoti.

“Bank kreditlari investitsiya faolligini oshirish orqali iqtisodiyotda barqarorlik va o‘shishni ta‘minlaydi.”

Milton Friedman

Kirish

Banklar zamonaviy iqtisodiyotda muhim institutlardan biri bo‘lib, moliyaviy bozorlarda kredit va investitsiyalarni ta‘minlash orqali iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan hisoblanadi. Kreditlash va investitsiya jarayonlari orqali banklar kapitalning samarali taqsimlanishini ta‘minlab, tadbirkorlik subyektlari va aholi uchun moliyaviy resurslarni yetkazib beradi. Ushbu maqolada banklarning kredit va investitsiya faoliyati, ularning moliyaviy bozor rivojlanishidagi o‘rni hamda iqtisodiy barqarorlikka ta‘siri tahlil qilinadi.

Kreditlash – bu biror shaxs, korxonaga yoki tashkilotga ma‘lum miqdordagi pul mablag‘larini ma‘lum shartlar asosida vaqtincha foydalanish uchun berish jarayonidir. Kreditlash jarayonida qarz oluvchi (debitor) olingan mablag‘ni belgilangan muddat ichida foizlari bilan qaytarishi lozim.

Kreditlash iqtisodiy o‘shish va barqarorlikni ta‘minlovchi asosiy moliyaviy mexanizmlardan biri hisoblanadi. Bank kreditlari ko‘p yo‘nalishlarda muhim rol o‘ynaydi masalan, tadbirkorlikni rivojlantirish – Kredit mablag‘lari kichik va o‘rta bizneslar (KO‘B) uchun muhim moliyaviy manba bo‘lib, yangi ish o‘rinlari yaratishga yordam beradi. Aholi farovonligini oshirish – Ipoteka, avtokredit va iste‘mol kreditlari aholining turmush darajasini yaxshilashga xizmat qiladi. Iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash – Bank kreditlari orqali iqtisodiy faollik oshadi va ishlab chiqarish sektorlari qo‘llab-quvvatlanadi.

Kreditlashning samaradorligi kredit siyosati, foiz stavkalari va kredit shartlari bilan bog‘liq bo‘lib, banklarning xavfsiz va barqaror kredit portfelini shakllantirishi muhim ahamiyatga ega.

Date: 15th February-2025

Investitsiya iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri bo'lib, u kapitalning samarali taqsimlanishini ta'minlaydi. Bank investitsiyalari quyidagi yo'nalishlarda muhim ahamiyatga ega:

-Innovatsiyalar va texnologik taraqqiyot – Ilmiy-texnikaviy investitsiyalar sanoat va xizmat ko'rsatish sohaslarining rivojlanishiga yordam beradi.

-Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish – Banklar yirik transport, energetika va kommunikatsiya infratuzilma loyihalariga investitsiyalar yo'naltiradi.

-Qimmatli qog'ozlar bozori orqali moliyalashtirish – Banklar aksiyalar va obligatsiyalar orqali korporativ moliyalashtirish mexanizmlarini ta'minlaydi.

Banklar o'z investitsiya siyosatini diversifikatsiyalash orqali moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga harakat qiladi va shu orqali iqtisodiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kreditlash va investitsiya iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri bo'lib, ular kapital oqimini ta'minlash, biznes faolligini oshirish va makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kreditlash va investitsiyalar ishlab chiqarish sektorlariga qo'shimcha moliyaviy resurslarni jalb qilish imkonini beradi. Kreditlar orqali korxonalar texnologik yangilanishlarni amalga oshirishi, ishlab chiqarish quvvatlarini oshirishi va yangi loyihalarni amalga oshirishi mumkin.

Joseph Schumpeter ta'kidlashicha, "Kredit kapitalning samarali taqsimlanishini ta'minlab, innovatsiyalar va yangi biznes imkoniyatlarini yaratishga xizmat qiladi."

Robert Solow esa iqtisodiy o'sishning asosiy manbalaridan biri sifatida investitsiyalar va texnologik taraqqiyotni qayd etadi.

Banklar tomonidan taqdim etilgan kreditlar va investitsiyalar natijasida yangi korxonalar tashkil etiladi, mavjud ishlab chiqarish tarmoqlari kengayadi, natijada yangi ish o'rinlari yaratiladi.

Keynesiycha yondashuvga ko'ra, investitsiyalar ish o'rinlarini yaratish va talabni oshirish orqali iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi.

Kreditlash biznesning rivojlanishini qo'llab-quvvatlash orqali bandlik darajasini barqarorlashtiradi.

Markaziy banklar kreditlash jarayonini tartibga solish orqali iqtisodiyotdagi pul massasini nazorat qiladi. Kreditlash hajmining ortishi iqtisodiy faollikni oshirishi mumkin, lekin ortiqcha kreditlash inflyatsiyaning kuchayishiga olib kelishi ehtimoli bor.

Milton Friedman kredit hajmining oshishi va pul massasining ko'payishi inflyatsiyani rag'batlantirishi mumkinligini ta'kidlaydi.

Pul-kredit siyosati orqali Markaziy bank kredit stavkalarini belgilash orqali iqtisodiyotning ortiqcha qizib ketishining oldini oladi.

Kreditlash va investitsiyalar moliyaviy tizimning barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Biroq, ortiqcha kreditlash yoki noto'g'ri investitsiyalar moliyaviy inqirozlarga olib kelishi mumkin.

Hyman Minsky nazariyasiga ko'ra, haddan tashqari kreditlash va spekuliyativ investitsiyalar moliyaviy inqirozlarga sabab bo'lishi mumkin.

Date: 15th February-2025

Barqaror kreditlash tizimi moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi va iqtisodiy o'sishning uzluksizligini qo'llab-quvvatlaydi.

Xulosa

Kreditlash va investitsiya jarayonlari iqtisodiyotning turli sohalariga ta'sir ko'rsatib, barqaror iqtisodiy o'sish, bandlik darajasining oshishi, moliyaviy tizim mustahkamligi va pul-kredit siyosatini samarali yuritishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ortiqcha kreditlash yoki noto'g'ri investitsiyalar inflyatsiya, moliyaviy inqiroz va iqtisodiy beqarorlikka olib kelishi mumkin. Shuning uchun ham kredit va investitsiyalarni boshqarish bo'yicha samarali siyosat yuritish muhim ahamiyat kasb etadi.

Undan tashqari banklar moliyaviy bozorning muhim ishtirokchilari bo'lib, ularning kredit va investitsiya faoliyati iqtisodiy rivojlanishga katta ta'sir ko'rsatadi. Kreditlash tadbirkorlikni rivojlantirish va aholi farovonligini oshirishda muhim rol o'ynaydi, investitsiya esa innovatsiyalar va infratuzilmani moliyalashtirish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Banklarning moliyaviy bozorni qo'llab-quvvatlashdagi o'rni strategik ahamiyatga ega bo'lib, ularning kredit va investitsiya siyosatini takomillashtirish iqtisodiy taraqqiyotga sezilarli hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mishkin, F. S. (2016). *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. Pearson Education.
2. Levine, R. (2005). *Finance and Growth: Theory and Evidence*. Handbook of Economic Growth.
3. Stiglitz, J. E., & Weiss, A. (1981). *Credit Rationing in Markets with Imperfect Information*. American Economic Review.
4. Bernanke, B. S. (1995). *The Macroeconomics of the Credit Channel*. National Bureau of Economic Research.

